

Més de set segles de fira

Xàtiva, ciutat situada pràcticament al centre geogràfic del País Valencià, és una de les més belles i d'història més rica, que s'allarga des dels ibers —amb antecedents en la prehistòria— fins als nostres dies. Passant pels romans, la brillant etapa musulmana, la conquesta cristiana de 1244, l'esplendor del XV —gràcies a la família Borja— i la participació en les Germanies i en la guerra de Successió, quan va donar exemple de resistència. La capital de la Costera té una personalitat molt forta.

El professor Agustí Ventura coneix perfectament aquesta història i s'apassiona quan parla de la importància passada i present de la Fira xativina, del mercat cronològicament situat al ple de l'estiu, i que comença el 15 d'agost, en un ambient de festa que atrau forasters de totes les comarques pròximes, com abans feia venir gent de molt més lluny.

«En un privilegi del rei Jaume I, en 1250, ordenant les activitats de la ciutat, ja es parla de la celebració d'un mercat. En l'Edat Mitjana n'hi havia ací dos. L'un se celebrava a la moreria, di-vendres, i l'altre, dimarts, per a la zona cristiana. Tots dos continuen fent-se els mateixos dies, ja en un sol lloc, encara que durant una llarga època estaven separats el mercat de les verdures i el del bestiar. L'origen de la Fira, per tant, és bàsicament un mercat d'animals domèstics, com en altres poblacions. Cal tenir en compte, de tota manera, que en els documents medievals es diu que la Fira es farà "com en temps dels sarraïns". Tot comptat, una antiguitat molt considerable.»

Pel que fa a l'abast, s'ha de considerar, diu Agustí Ventura, que «Xà-

La Fira de Xàtiva —inicialment un mercat de bestiar— té una gran tradició i ha atret sempre forasters d'arreu del País Valencià. Agustí Ventura, cronista de la ciutat, en coneix la història.

S. Bosc

tiva fou, fins al 1707, cap d'una governació pròpia, anomenada *dellà Xúquer* i que arribava fins al riu de Xixona. Així, hi venia gent de tota aquesta extensa àrea. Fins fa poc, encara venia gent de la Ribera, com també de la Vila Joiosa, a la Marina Baixa. Venien amb carros i acampaven fora de la població».

La vida de la Fira és molt lligada al

ritme històric de la ciutat. «A mitjan segle XX Xàtiva va viure una certa decadència, en no incorporar-se a la industrialització. Llavors, la Fira va estar, durant un temps, una mica estacionària. Es va notar, sobretot, en la dècada de 1960, en bona part perquè la progressiva utilització dels tractors i d'altres instruments agrícoles moderns anà arraconant l'ús de les cavalleries en les faenes del camp. Això ha donat lloc a una transformació. Les parades d'altres productes han guanyat terreny i importància, i l'extensió del conjunt ha augmentat».

Hi ha hagut una recuperació popular de la Fira, afirma també el professor Ventura. «Passada la crisi dels seixanta, ha tornat a acudir-hi molta gent. Els forasters hi vénen especialment els tres primers dies. Des de sempre, els de Xàtiva s'han esperat als tres últims, per-

què així hi havia menys aglomeracions i també perquè molts —això ho he viscut jo de menut— es pensaven que els firaires rebaixaven els preus quan s'acabava la festa, per a no anar-se'n carregats amb les mercaderies. La Fira continua sent un centre d'atracció per a les comarques veïnes: la Vall d'Albaida, la Canal de Navarres, la Ribera».

L'Ajuntament, sobretot des de l'arribada de la democràcia, ha donat un gran impuls

a totes aquestes activitats. Un bon signe d'aquest canvi d'òptica són els llibres de festa que cada any inclouen petites monografies històriques d'interès, anàlisi de monuments o visions geogràfiques. Des que, cap a 1875, l'escriptor satíric Blai Bellver —autor de la coneguda *La creu del matrimoni*— publicà el primer programa de la

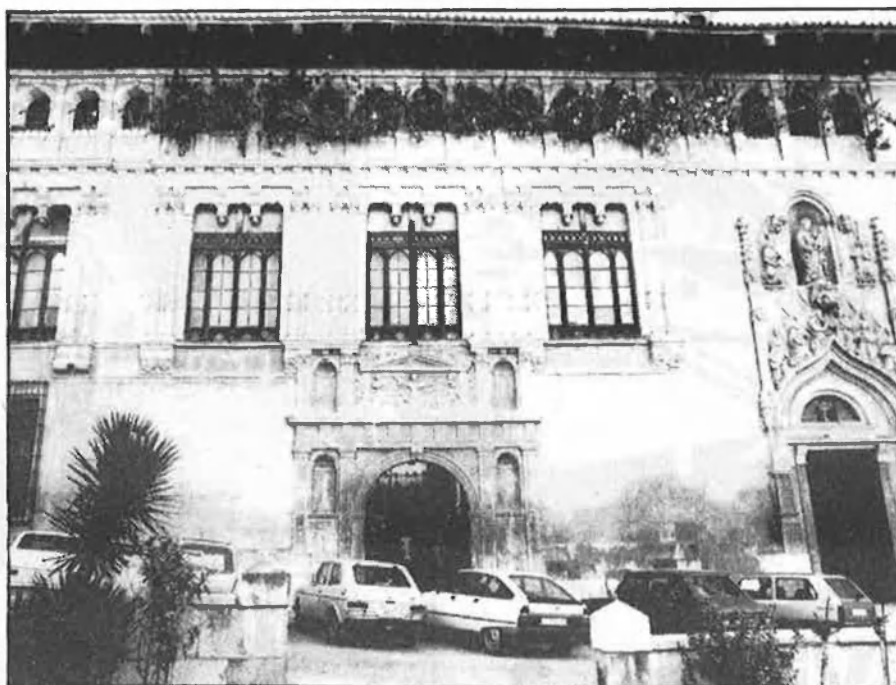
Una antiga representació de Xàtiva. Parada de la Fira, a principis del segle XX i, a l'altra pàgina, la façana de l'Hospital Municipal, un dels bells monuments de la ciutat.

Fira a la seua impremta local — molts fons tipogràfics de la qual encara es conserven— s'ha avançat molt.

«Encara que el municipi no fes una programació d'actes i de festes —diu Ventura, que és regidor— la Fira es mantindria igual, perquè té una dinàmica pròpia, d'arrel popular, i basada especialment en el fet comercial que li donà origen. Durant molt de temps, la gent comptava el pas de l'any repartint-lo entre «abans» i «després» de la Fira. S'esperaven a comprar certs articles per a aquesta ocasió. Molts encara ho fan en l'actualitat. Per exemple, la vaixela d'obra, les cassoles per a l'arròs al forn i altres peces semblants.»

Això comporta una gran animació. Els actes atrauen els passavolants. «El que agrada als xativins és que al real de la Fira hi haja molta gent, espectacle, moviment. Els moros i cristians, les danses, la música, polaritzen l'atenció dels forasters i dels de Xàtiva. Sense multitud, no hi hauria festa.»

CARLES FRANCESC

El dia 15, la Mare de Déu d'Agost, és festa grossa a Xàtiva, com en moltes altres poblacions conquerides per Jaume I. Són ja molts segles de tradició i d'alegria ritualment repetida i esperada. Malgrat els canvis en la vida i en els costums de la ciutat, recol-

zada sobre el coster nord del tossal del Castell, una fortalesa de presència imponent, en perpètua vigilància, que féu escriure a Jaume I, «Nós no seriem rei del regne de València, si Xàtiva no era nostra».

Llibres valencians a preus populars Premis Senyera 1983

Excm. Ajuntament de València
Delegació de Cultura